

Nieuwsbrief

STICHTING VRIENDEN VAN

HEIDELBERG & DORDRECHT

1521 - 2021

500 jaar

Rijksdag te Worms Stoppen of doorgaan?

“Stoppen die reformatie! Dat was de wens en opzet van velen die deel uitmaakten van de hoogwaardigheidsbekleders en vooral geestelijken die op deze Rijksdag aanwezig waren. Weken werd er gesteggeld of die eigenwijze monnik uit Wittenberg nog ruimte moest krijgen

om zich op de Rijksdag te verantwoorden. Nee, zeiden de tegenstanders onder leiding van Aleander, de nuntius (vertegenwoordiger) van paus Leo X. De paus heeft Luther notabene in de ban gedaan, geëxcommuniceerd. Voor zo iemand is er hooguit plaats in de gevangenis en daarna schavot of brandstapel. Er werden echter ook heel wat andere geluiden gehoord; keurvorsten en edelen die de bemoeienis van de paus met de politiek, de onverzadigbare geldhonger van Rome en de macht van de clerus graag zouden indammen en in hun vuistje lachten dat zo'n monnik Rome op z'n grondvesten liet beven. Veel op deze Rijksdag werd dan ook bepaald door politiek en eigenbelang, hoewel er gelukkig ook invloedrijke mannen waren zoals o.a. Frederik de Wijze, de keurvorst van Saksen en dus ook van Luther, die, hoewel zelf vaak op de achtergrond, mede door zijn diplomaten veel invloed uitoefende.

Er was ook een Vorst, Die je eigenlijk nooit zag maar Die zoveel invloed uitoefende, waardoor het precies ging zoals Hij wilde. Het resulteerde erin dat de zeer jonge, pas gekroonde keizer, de 21-jarige Karel V, op 6 maart de dagvaarding tekende, waarin Luther gelast werd voor de keizer in Worms te verschijnen. Met dagvaarding en een degelijk vrijgeleide voor Luther vertrok de heraut van de keizer naar Wittenberg, waar hij op 24 maart arriveerde. Van de kant van zijn vrienden, maar ook van Roomse zijde werd er veel druk op Luther uitgeoefend om niet te gaan.

Zijn vrienden vreesden voor zijn leven, terwijl roomsen een verantwoording door een ketter ongehoord vonden. Op dinsdag 2 april, nadat Luther met Pasen gewoon nog in Wittenberg gepreekt had, vertrok hij als door een haag van vele, vele vrienden en stadsgenoten die zich bezorgd en verdrietig afvroegen of ze hem ooit nog terug zouden zien.

Op de lange tocht, ± 550 km, werd Luther bijna overal als een held ontvangen en preekte in heel wat plaatsen in tot de nok gevulde kerken. Velen waren ontroerd en waarschuwden hem. “Ze zullen u in Worms tot as verbranden net zoals het Johannes Hus eens verging.” Luther, vol heldenmoed, daar hem Zijn hand behoedde, antwoordde: “Al stookten zij een vuur dat zich van Worms tot Wittenberg uitstreckte en tot aan de hemel reikte, ik zou er in de Naam des Heeren doortrekken, ik zou voor hen verschijnen. Ik zou de muil van die Béhémoth binnentreden, ik zou zijn tanden verbrijzelen en ik zou de Heere Jezus Christus belijden.” Zo ging het voort in de door de stadsraad van Wittenberg beschikbaar gestelde tweewielige wagen, getrokken door drie paarden.

Later vertelde Luther dat hij zich de hele reis ziek gevoeld had; aanvechting, spanning, angst? Op 16 april naderde het gezelschap Worms. Het geklank van de hoornblazers schalde over de stad en bijna de halve stad liep uit om een blik van de hervormer, voor sommigen held, voor anderen ketter, op te vangen. Hij werd begeleid naar de Johanniterhof, waar hij vanwege de grote drukte in Worms met enkele anderen een kamer moest delen. De volgende dag, 17 april, werd hij opgehaald en, vanwege de enorme mensenmassa's, via allerlei steegjes en achterstraatjes, naar het bisschoppelijk paleis gebracht. Zal hij, ondanks

de vrijgeleide, als een ketter tot de brandstapel veroordeeld worden? Zal de reformatie in bloed gesmoord worden? Niet Karel V maar DE VORST bepaalt.

Om 18.00 uur wordt hij voorgeleid; ongeveer 200 aanwezigen in een wat schemerige en benauwde ruimte. Zijn boeken, niet minder dan 25 stuks, liggen als stille (stille?) getuigen klaar. Dr. Eck neemt het woord en vraagt: Zijn dit uw boeken? Zenuwachtig opent Luther zijn mond, maar voor hij een woord uit kan brengen springt Hieronymus Schurff, de raadsheer van keurvorst Frederik de Wijze, op en eist dat eerst alle titels genoemd worden. Nadat dit gebeurd is wordt de vraag herhaald en Luther antwoordt bevestigend. De volgende vraag luidt: Bent u bereid deze boeken te herroepen? De spanning stijgt en met hese, net aan verstaanbare stem, vraagt Luther om enig uitstel, dat hem na kort overleg tot de volgende dag toegestaan wordt. En al was Luthers optreden de eerste dag schuchter en gespannen, de volgende dag houdt hij een gloedvolle rede en eindigt met de bekende woorden: "Hier sta ik, ik kan niet anders, God helpe mij, amen!!"

Enige tijd later spreekt Karel V de rijksban, waarmee Luther vogelvrij verklaard wordt, uit, het z.g.n. Edict van Worms. Zo stopt de reformatie, ja, wat betreft de rijksgroten wel. En de Vorst van hemel en aarde? Hij zet het licht op groen.

Bert Verhoef

Een vriendendienst

Een van onze meelevende donateurs, die zeer begaan is met de Duitse kerkelijke situatie en in het bijzonder ook met de zorgelijke ontwikkelingen rondom Pfarrer Latzel uit Bremen, heeft met instemming en medewerking van de Stichting uit eigen middelen een pakket boeken naar Latzel verzonden ter bemoediging. Ook naar andere behoudende gemeenten en predikanten in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland heeft hij boeken met reformatorische inhoud gestuurd.

Vanwege zijn grote betrokkenheid hebben wij hem gevraagd een korte impressie voor deze nieuwsbrief te schrijven.

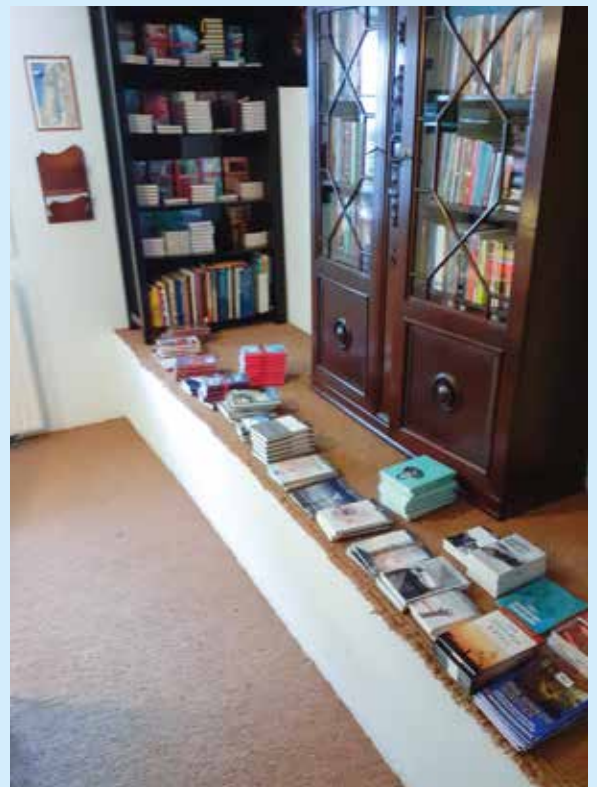
Beste vrienden en vriendinnen,

Wij kennen inmiddels allemaal in meerdere of mindere mate ds. Latzel uit Bremen. Vorig jaar is er een boekje van hem verschenen met de titel: "Wie is God?" Bij het lezen hiervan verbaasde het me hoe evenwichtig hij schrijft over God. Niet eenzijdig "God is liefde", anderzijds niet slechts zwaarmoedig de nadruk op God als een verterend vuur. Maar hij beschrijft in 30 korte hoofdstukken Gods eigenschappen en werken. Over God schrijven is een van de moeilijkste zaken die er zijn, want *Wie is God?* In Matth. 21:10 lezen we ook: "En als Hij te Jeruzalem inkwam, werd de gehele stad beroerd, zeggende: *Wie is Deze?*" Ook de inwoners van Jeruzalem vroegen zich af wie Hij is. "En de scharen zeiden: Deze is Jezus, de Profeet van Nazareth in Galiléa." (vers 11). En ook in Markus 4:41 lezen we: "En zij vreesden met grote vreze en zeiden tot elkander: Wie is toch Deze, dat ook de wind en de zee Hem gehoorzaam zijn?"

Het 27e hoofdstuk van ds. Latzels boekje luidt: "God is een God van hoop". Hij schrijft dan onder meer: "Hij maakt daarmee duidelijk wat het onderscheid is tussen christenen en wereldse mensen. De ene heeft hoop, ook in moeilijke tijden. Hij, die met Christus leeft, weet ook van uitzicht in een donker dal. De andere is aan de hopeloosheid prijsgegeven. Een leven zonder de levende God in Jezus Christus, Die de God van de hoop is, is juist ook een leven zonder hoop, een leven waarvan het perspectief de dood, de doodsangst en de ellende zijn. Dat beuigt de Bijbel in alle duidelijkheid..."

Nu mag de Stichting een middel zijn om de boodschap van hoop van de levende God door middel van boeken te verspreiden in het Duitstalige gebied. De boeken en uw steun aan de Stichting van harte aanbevolen!

Klaas-Jan Boer
Krimpen aan den
IJssel.

(Geen??) Kerkhistorische reis 2021

Wat zouden we dat "(Geen??)" graag weglaten. Met velen van u zien we er weer verlangend naar uit om, in de voor deze reizen zo kenmerkende verbondenheid, met elkaar op stap te gaan. Echter, onzekerheid alom. Wie kan er in de toekomst kijken, wie kan iets zeggen over de ontwikkelingen rondom corona? Het is snel gezegd: D.V. – zo de Heere wil – echter nog niet zo eenvoudig om ons daar geheel aan over te geven. En toch.....wat God doet dat is welgedaan. De Rijksdag van 1521 zou in Neurenberg gehouden worden. Ging niet door want daar heerste, nee, geen corona, maar de pest. Zo werd het Worms. Niet de paus, niet Karel V, maar God beslist, ook in 2021. Als de omstandigheden het toelaten zullen we er alles aan doen om de reis dit

jaar door te laten gaan. We nodigen dan ook alle eerdere reisgenoten, maar niet minder "nieuwe"geïnteresseerden dringend uit om de site www.svvhed.org goed in de gaten te houden. Zodra er iets te melden is zullen we dat per omgaande op de site vermelden.

We hopen dat het licht DV snel op groen mag springen.

Namens het reisteam,
Bert Verhoef

Dicht bij de Bijbel, de brontekst en de lezer

Sola Gratia Medien is opgericht in 2019. De Duitse uitgeverij wil boeken uitgeven die gebaseerd zijn op de Bijbel als het onfeilbare Woord van God. De gepubliceerde geschriften zijn bedoeld om Gods genade te verheerlijken, te verdiepen en geestelijke leiding te geven. Het werk is gewijd aan de bronnen van de Reformatie.

Naast de publicatie van oorspronkelijk Duitstalige geschriften (zoals Luther) worden vooral boeken uit het Engelse Puritanisme en onze Nadere Reformatie vertaald. De correcte omzetting in het Duits is een voortdurende uitdaging voor degenen die verantwoordelijk zijn voor de teksten.

Een van de vertalers is Carsten Evers, die teksten uit het Nederlands in het Duits vertaalt. Na de vertaling van Willem Teellincks "Soliloquium" en "Toekomst voor Israël", een hoofdstuk uit de Redelijke Godsdienst van Wilhelmus à Brakel, zette hij zich opnieuw in voor de "Vader van de Nadere Reformatie" met de weergave van "Het nieuwe Jeruzalem".

Bij het vertalen van dergelijke werken heeft de vertaler verschillende hulpmiddelen nodig, dat wil zeggen naast een standaardwoordenboek een lexicon van synoniemen, een historisch woordenboek (omdat sommige termen tegenwoordig niet meer voorkomen), een Bijbel in het Duits (Luther, 1912) en het Nederlands (Statenvertaling) en hier en daar ook een contextvergelijking (digitaal) om na te gaan of er soortgelijke formuleringen in andere werken voorkwamen. Het doel is om dicht bij het origineel te blijven, maar ook dicht bij de Bijbel. Niettemin moet de tekst begrijpelijk en vlot leesbaar zijn voor de lezers van vandaag. Dit gebeurt niet alleen door te controleren op theologische nauwkeurigheid, maar ook door proeflezen (gewoonlijk, of indien mogelijk, door opgeleide theologen). De laatste taalkundige oppoetsing en de spelling- en interpunctiecontroles worden dan uitgevoerd in de laatste

Duitse uitgave van Het nieuwe Jeruzalem.

Willem Teellinck, Vader van de Nadere Reformatie

proeflezing, door opnieuw een andere persoon dan de vertaler en de proeflezer. Dit om ervoor te zorgen dat het geestelijk erfgoed van de Reformatie zorgvuldig wordt overgedragen naar de huidige tijd.

Om de lezer kennis te laten maken met de verschillende werken uit deze periode, gaan de eigenlijke teksten vergezeld van een inleidend voorwoord, soms van een korte historische beschrijving van de periode (veel Duitsers zijn bijvoorbeeld niet bekend met termen als "Nadere Reformatie"), en vaak van een biografische schets van de auteur.

De door Sola Gratia Medien uitgegeven literatuur is bedoeld om God te verheerlijken en in harmonie te zijn met de gehele Heilige Schrift en met de geloofsbelijdenissen van de reformatorische vaders. Met het doel dat daardoor het Evangelie van Jezus Christus zo getrouw mogelijk verkondigd en verdeeld zal worden. Moge de Heere dit werk zegenen.

Carsten Evers, vertaler

Even voorstellen:

Als startend jeugdvoorlichter stel ik me graag aan u voor. Mijn naam is Bart van Zwieten, ik ben 25 jaar oud en ik woon met mijn vrouw en zoontje in het mooie Gouderak. Na mijn middelbare schooltijd ben ik gaan studeren voor docent Duits. Inmiddels sta ik al weer een aantal jaren voor de klas op het Van Lodenstein College in Barneveld.

In 2018 kwam ik, door een bezoek in Duitsland, in contact met het werk van de Stichting Vrienden van Heidelberg en Dordrecht. Door de jaren heen heb ik steeds meer oog gekregen voor de geestelijke nood die er in Duitsland is. Ook heb ik gezien dat de Heere het werk van de Stichting in het verspreiden van Bijbelgetrouwe theologie heeft willen zegenen. Graag ga ik dan ook voor de SVVHED aan de slag en ik hoop dat dit tot nut mag zijn voor de Duitse bevolking.

Zoals het woord jeugdvoorlichter al aangeeft, is het mijn taak om jongeren te betrekken bij het evangelisatiewerk in Duitsland. Hiervoor hoop ik presentaties te houden op scholen, JV's, catechisatieavonden en dergelijke. Mocht u geïnteresseerd zijn: schroom niet om contact op te nemen! Tegelijk is het goed om ons te realiseren dat bij het werk van de Stichting het gebed belangrijk is. En daarom: bid u alstublieft om een zegen over al het evangelisatiewerk in Duitsland.

Bart van Zwieten
06-24322329
familievanzwieten@kliksafe.nl

Wist u dat...

... de stad Worms ter gedachtenis aan de 500e verjaardag van de Rijksdag in 1521 en ter nagedachtenis aan Luther, een aantal voetgangerslichten heeft voorzien van een glas waarop de beeltenis van een lopende of stilstaande Luther verschijnt. (zie voorzijde Nieuwsbrief)

... de voorzitter van de EKD-raad (Evangelische Kirche Deutschland), Heinrich Bedford-Strohm, onlangs i.v.m. de coronapandemie verklaarde dat we "afscheid moeten nemen van een beeld van God als iemand Die alles onder controle heeft"?

... er gelukkig het volgende commentaar op deze uitspraak klonk: "Daarmee vraagt Bedford-Strohm aan de EKD-leden om afscheid te nemen van het idee van een Almachtige God. Een God Die niet almachtig is, is geen God, maar alleen de verkapte wijsvinger van de EKD."

... de totaal oplage van vier Duitse, niet onbelangrijke z.g.n. kerkkranten (kerkbladen) in de periode van 2000 tot 2020 van pakweg 153.000 gedaald is tot 45.000. Dit betekent een teruggang met ruim 70%.

... deze, meest droevige ontwikkelingen, de noodzaak van ons werk enorm benadrukken?

UW (ADRES)MUTATIES: Het actueel houden van het adressenbestand van onze nieuwsbrieflezers is voor ons van groot belang. Daarom verzoeken wij u vriendelijk mutaties direct aan ons door te geven via het contactformulier op onze website: www.svvhed.org of via ons emailadres: info@svvhed.org. Via ☎ 078 - 20 00 512 mag het natuurlijk ook.

Comité van aanbeveling: Ds. G.J. van Aalst (Geref. Gem.) • Ds. R. Bakker (Oud Geref. Gem. in Ned.) • Dr. R. Bisschop (Herst. Herv.) • Dhr. H. Bor (Chr. Geref.) • Ds. D.J. Budding (PKN-Hervormd) • Ds. P. den Butter (Chr. Geref.) • Ds. J. van Dijk (PKN-Hervormd) • Ds. M. Goudriaan (PKN-Hervormd) • Ds. A.J. Gunst (Geref. Gem.) • Ds. H. van der Ham (Chr. Geref.) • Prof. Dr. W.J. op 't Hof (Herst. Herv.) • Ds. M. Karens (Geref. Gem.) • Ds. J.M.J. Kieviet (Chr. Geref.) • Dr. M. Klaassen (PKN-Hervormd) • Ds. M.A. Kuyt (PKN-Hervormd) • Ds. J. de Lange (PKN-Hervormd) • Ds. G.M. de Leeuw (Geref. Gem.) • Dhr. J. Mastenbroek (Geref. Gem.) • Ds. N. den Ouden (Herst. Herv.) • Ds. P. den Ouden (Herst. Herv.) • Ds. G.R. Procee (Chr. Geref.) • Ds. J. Roos (Geref. Gem. in Ned.) • Ds. W. Roos (Herst. Herv.) • Ds. P. van Ruitenburch (Geref. Gem.) • Ds. A.T. Vergunst (Geref. Gem.) • Dr. W. van Vlastuin (Herst. Herv.) • Dr. P. de Vries (Herst. Herv.) • Ds. A. van de Weerd (Chr. Geref.) • Ds. J. Westerink (Chr. Geref.) • Ds. J.A. Weststrate (Geref. Gem. in Ned.) • Ds. A. van der Zwan (Chr. Geref.)

Secretariaat:
Antoniuslaan 53, 3341 GA H.I. Ambacht
Tel.: 078-2000512
E: info@svvhed.org
W: www.svvhed.org
IBAN NL35 ABNA 0548 9879 20
ISSN: 2468-3841

Colofon

Bestuur:
Ds A.A. Brugge, voorzitter (Ger.Gem.), Ds. J.C. den Ouden,
2^e voorzitter (HHK), Ds. J.P. Boiten, waarnemend secretaris (Chr. Ger.),
K. Timmermans, 2^e secretaris (Ger. Gem.), J. Timmer, penningmeester
(PKN-Herv.), Ds. J.A. van den Berg (PKN-Herv.), G. Mostert (OGGiN)